

«ШЛЯХ ДО СЕБЕ» ЯК ПРОВОКАТИВНА СТРАТЕГІЯ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В «ДИСКОРДИСТСЬКОМУ» СВІТІ (за романом Володимира Винниченка «Лепрозорій»)

Реформаторський підхід Володимира Винниченка до кардинальної перебудови як окремої особистості, так і суспільства в цілому зумовлений виявом «інтернаціональної», «планетарної» хвороби дискордизму («Людство — виразно хворе, хворе на тисячолітню, хронічну хворобу» [5], — зафіксовано автором «Щоденника» від 10 вересня 1932 року).

Раз-у-раз осмислюючи ситуацію, що склалася, письменник приходив до висновку, що людство перебуває в стані «туги за щастям» [5] (запис у «Щоденнику» від 20 вересня 1932 року), зумовленою втратою гармонійності буття у світі. Спостерігаючи зневіру й цілковиту байдужість «цих нещасних мешканців цієї великої божевільні», він, однак, не перестає розмірковувати про нагальну необхідність показати іншим («оцим бідним Іванам») «зразок можливого життя людей» [5] (читаємо в «Щоденнику» від 17 березня 1938 року) шляхом моделювання нової реальності.

Період обдумування роману «Лепрозорій» позначений переживаннями болісних відчуттів «викиненості» з українського колективу й «непотрібності» українській нації. Тому, переконаний письменник, «треба, очевидно, готувати таку роботу для іншого людського колективу. Запропонувати її під іменем члена тієї нації, й коли ця робота дасть користь, робити її далі. Тому енергійніше й інтенсивніше треба братись до написання «Лепрозорія». Автором його буде не Володимир Винниченко, а Ivonne Volvin» [5] (запис від 30 червня 1938 року).

Зовнішньо-подієвий рівень (соціальний контекст) роману розгортається на тлі політичного життя Франції 30-х років ХХ ст.

Момент відкриття дійсної причини планетарного нещастя дає можливість простежити процес внутрішнього «прозріння» особистості в дисгармонійному соціумі з подальшим конструюванням альтернативної — конкордистської — моделі буття. Звернення до внутрішнього світу головної героїні Івонни Вольвен, її емоційно-почуттєвих реакцій на реалії дискордистської дійсності відсилають до вияву глибинного пласту твору, заявленого очевидною архетипною основою.

Вибір автора на роль головного персонажа роману молодій («надійно хворої») дівчині, вважаємо, мотивований його конкордистською позицією: «...треба вибирати таких індивідів, які найменше просякнені дискордизмом, які здоровіші фізично та психічно, які можуть швидше й повніше проїнятися мораллю конкордизму» [1, с. 246].

Критичні підходи до осмислення ключової постаті «Лепрозорію» Івонни Вольвен засвідчують ґрунтовний аналіз переважно з точки зору характеристики образу (Семен Погорілий [11], Марія Дерманець [7]); увага акцентується також на міфо-ритуальному аспекті морфології образу (Тетяна Саяпіна [13], Юрій Ганошенко [6]); здійснено спробу дослідження в контексті авторських інтенцій та наративних стратегій (Ольга Чумаченко [19]).

На наш погляд, головна нараторка досліджуваного твору має безпосереднє відношення до символічного підтексту роману, вдало сформульованого Семеном Погорілим як «шукання засипаного уламками тисячоліть шляху до загубленого раю» [11, с. 9], що відсилає до міфологічних уявлень про первісне суспільне існування, яке співвідноситься з міфологемою «золотого віку».

Міфологема «втраченого земного раю» актуалізується іншим наратором — Жозефом Матуром у контексті наратування власної теорії дискордизму.

Трагічне тогочасне життя людства на землі, зумовлене політичним конфліктом між Радянським Союзом і західним світом, персоналізується в екзистенціальному образі «велетенської прокажельні». Антиподом «прокажельницькій» дійсності постає райське

побутування первісних людей, які були в повній гармонії із собою та матінкою природою. Відтак минуле ідеалізується, уявляється взірцевою моделлю досконалого, отже, щасливого буття («В “раю” всі наші сили (і фізичні, й духовні) були в прекрасній рівновазі. Розум, чуття, інстинкти — все було в погодженні з собою» [2, с. 55]).

Апелюючи до біблійного міфу про «золотий вік», Жозеф Матур через вегетативний код віднаходить фізіологічну подібність між Івонною та Євою як представницею жіночої частини раю («Бачите, ви принаймні своїм годуванням вертаєтесь до Єви в рай» [2, с. 53]), що мотивує його звернення до дівчини на ймення Єва. Традиційний біблійний образ трансформується Винниченком відповідно до концептуальної ідеї сиротиння, адже, на думку Галини Сиваченко, митець «над усе цінував людину в її невикривленому стані, ...покладав надії на повернення людини до втраченого нею земного раю» [15, с. 85]. Івонна Вольвен, таким чином, виступає антиподом тлумачення традиційною християнською міфологією образу Єви як спокусниці, з приводу чого маємо аргумент Тетяни Саяпіної: «Спокусниця-Єва у Винниченка, навпаки, постійно протистоїть спокусам (як харчовим — шампанське, “шматочок фазана з підливою”, — так і сексуальним — професор Матур), покликана бути символом жіночності, вона постійно наголошує на своїй “хлопчачій” натурі» [13, с. 109].

Причину втрати земного раю (стану духовного блаженства, тобто, щастя) оповідач Жозеф Матур убачає не в гріхопадінні первісних Адама і Єви, а в черговому «геологічному катаклізмі» (всесвітньому потопі), що призвів до зміни системи харчування (труподства), поклавши початок хвороби дискордизму.

На думку Галини Сиваченко, «“вигнання з раю” саме по собі дуже сильна психічна травма, переживання якої й становить прафабульну основу французьких імаготекстів Винниченка» [14, с. 8]. Однак, зазначає дослідниця, не кожна людина може побувати в раю, ця привілейованість позначена знаком обранництва [14, с. 8].

До плеяди «обраних», вважаємо, можна віднести головну героїню роману, фактично його авторку Івонну Вольвен, яка функціонує у фікційному часопросторі як первинний дієтичний наратор, тобто, такий, що є персонажем у історії, яку він розповідає [20, с. 81].

Суб'єктивний простір внутрішнього світу героїні оприявнюється в межах «авторської етичної моделі» (Ольга Чумаченко [19]) — ментального архетипу «чесності», на що вказують прислівниково-дієслівні конструкції типу «абсолютно правдиво», «чесно признаюсь», «з цілковитою правдивістю». У процесі наратування, яке форматується Івонною Вольвен як «правдиве признання» (власне, «чесність із собою»), з'ясовується її винятковість у дисгармонійній дійсності: показники природної краси, психічного й фізичного здоров'я вирізняють дівчину з-поміж маси інших людей. Ще один, чи не найголовніший, серед диференціовальних критеріїв — це спосіб харчування виключно сирою рослинною їжею.

Сиротиння ретельно дотримується вся родина, а започаткував його батько, подавши зразковий приклад. Орієнтування на поведінку пращурів, повторення їхніх традицій і звичаїв як взірцевих моделей для наслідування утілюється в архетипі роду, що містить праобрази колективної пам'яті як окремого покоління, нації, так і людства в цілому. Батьківські орієнтири буття у світі (прояв родового архетипу) Івонна Вольвен сприймає як догму у формі заповідей, які внутрішньо організують її, повсякчас супроводжують, допомагаючи долати всі труднощі: «Батько дав мені чотири заповіді й сказав, що, коли я їх дотримуватимуся чесно й неухильно, то зможу їхати хоч у саме пекло й нічого не боятися» [2, с. 16]. Перші три з них стосуються способу харчування — сиротиння, четверта приурочена кохання, стосункам між статями, шлюбу, свідомому ставленню до дітонародження. Ці заповіді, власне, є базовими принципами авторської етико-філософської теорії побудови щастя.

Тверді переконання, мудрі поради, настанови й заборони батька підкреслюють авторитетність його фігури у процесі морально-духовного виховання дочки. Сприймання світу Івонною переломлюється крізь призму ідеалізованого образу батька («хоч йому шістдесят п'ять років, він працює, як молодий. І завсіди веселий. О, мій батько — пречудовий. І раз у раз він сміється. Як я. ...В мене безліч вад, та я зате ніколи не плачу. Як батько» [2, с. 18]). Роль батька, за Карлом Юнгом, визначається утіленням авторитету й загальною орієнтацією дитини у зовнішньому світі, позаяк він символізує об'єктивне буття [21, с. 322]. Едуард Вольвен уособлює сферу авторитету й моралі для дочки Івонни, що засвідчує суворе дотримання нею батьківських заповідей.

Батько, за Карлом Юнгом, є першим носієм архетипного образу Анімуса, який виступає провідником у колективне несвідоме. В осіб жіночої статі Анімус проявляється наявністю чоловічих рис [21, с. 320–321]. У тексті натрапляємо на пояснення Івонною Вольвен природи свого хлопчачого виховання: бажання батька, аби першою дитиною в сім'ї був хлопчик Івон. Оскільки народилася дівчина, батько, всупереч природі, запрягся зробити з неї хлопця, що відповідним чином вплинуло на поведінку героїні: «...всіх хлопців біла й ні в чому їм не поступалася» [2, с. 15].

Нестримана дикунська вдача нараторки визначає ракурс її світобачення — з позиції первісної людини природи («чистої», «здорової», «маленької селянки-самоучки»). Примітивний рівень дикуна Мірча Еліаде характеризує як стан «чистоти, свободи і блаженства взірцевої людини на лоні щедрої матінки природи» [8, с. 139].

Розширення просторових координат — подорож до великого міста Парижа — відкриває перед молодю дівчиною раніше незнаний, невідомий їй цивілізований світ, сповнений небезпеки. Адаптаційний процес «освоєння» урбанізованого хаотичного простору переживається героїнею як шлях випробувань духовного порядку в пошуках космогонічної істини, що виявляє експресіоністичні інтенції роману.

Зразок гармонійного симбіозу з природою Івонна Вольвен презентує своїм природним способом життя, зокрема рослинним харчуванням, що практикувала й активно пропагувала родина Винниченків.

Природна внутрішня свобода й незалежність від суспільного оточення Івонни Вольвен («Я завсіди роблю те, що хочу. Ні купити, ні примусити мене не можна» [2, с. 17]) зіткнулися з несподіваним виявом (через лекції професора Матура) нею страшною «хвороби» дискордизму (у формі гіпертрофованого егоїзму), яка охопила весь світ, перетворивши його на велетенську «прокажельню». «Прокажельницький» світ у сприйманні нараторки моделюється як поле випробувань, пов'язаних у першу чергу з неоднозначним образом Жозефа Матура. Спочатку як співрозмовниця (подорож потягом від Канн до Парижа), далі як студентка (слухання лекцій професора про щастя, досягнення «науки про прокажельню»), дівчина поступово стає жертвою професорового маніпулювання, що спричинило до кардинальних змін її внутрішніх буттєвих орієнтирів.

Основою світосприймання героїні-нараторки є інтуїтивний процес як «інстинктивний» акт досягнення (Карл Юнг) [24, с. 61] («я часто чувала те, чого нічим розумовим пояснити не можна було, як кішка або коза, які теж якимось уміли вгадувати, вчувати без особливих виявів настрої мої, чи батька, взагалі людей» [2, с. 45]). Глибинно-емоційну, надчуттєво-іраціональну сферу внутрішнього світу Івонни Вольвен, вважаємо, символізує архетипний образ «серця», що, на думку Сергія Кримського, «є корінням морального життя» й визначається як «метафора інтимних глибин душі» [10, с. 79].

Через почуттєву, алогічну сферу внутрішнього світу Івонни семантизується архетип Аніми, реактуалізований традиційним образом Єви. Аніма, за визначенням Карла Юнга, — це втілення всіх несвідомих проявів жіночності в чоловічій психіці, до яких належать «невизначні почуття і настрої, пророчі осяяння, схильність до іраціонального, здатність любити, потяг до природи і ...здатність контакту з підсвідомістю» [18, с. 175]. Юрій Ганошенко текстуально втілення архетипу Аніми пов'язує з міфологічним значенням концепту «жертва» [6, с. 15]. Інтуїтивна природа героїні сприяла розпізнанню сексуальних намірів Жозефа Матура, який влаштував щось на зразок мисливського «полювання» на неї як на жертву («...було ще й спортивне завзяття: загнати оцими штучками дичину до такої міри, аби вона безсило впала, щоб її можна було взяти голими руками й щоб вона аж рада була тому. І він гнав мене без упину, не даючи спочинку ні на мить» [3, с. 40]).

Авторитетність професора Матура визначається інтелектуально-раціональною сферою його психіки, адже саме він виголошує філософські істини щасливого буття й розкриває справжню сутність дискордизму. У «професорській формулі щастя» базовим, безперечно, виявляється ментальний архетип щастя, властивий усім емігрантським романам Винниченка. В романі «Лепрозорій» щастя символізується в образі метерлінківського синього птаха, якого ще нікому не вдалося ввіймати. Концептуальна ідея щастя виголошується досвідченим письменником Клодом Бартеле як заповіт людям: «...немає більшої, почеснішої, немає

великодушнішої і прекраснішої мети та сенсу існування як окремих людей, так і цілих націй, як творення щастя. Не сили, не могутності, не панування, не розкошування, а щастя» [2, с. 42].

Стверджуючи існування справжнього єдиного для всіх щастя на землі, професор Матур моделює його конкордистське розуміння. Внутрішня гармонія світу є єдиною справжньою об'єктивною реальністю, в основі якої — рівновага й погодження сил («всесвітній, універсальний, імперативний закон, закон усього суцього не тільки на землі, а й в усьому всесвіті» [2, с. 50–51]), які, в свою чергу, виявляються причиною «безпричинної радості», тобто щастям. Сучасні люди, хворі на викривлення, дискордизм сил, нездатні відчувати щастя. Таку можливість мають немовлята до двох років (та й то не всі!), яких ще не вразила ця страшна хвороба. Тому вони схильні відчувати безпричинну радість, що є щастям.

Зв'язок із періодом раннього дитинства виявляє архетипну природу щастя, оскільки, на думку Карла Юнга, мотив дитини репрезентує передсвідомий аспект колективної душі й виражає цілісність людини в результаті поєднання несвідомої психіки зі свідомістю [22, с. 97, 117–118]. Аналогічно проповідувани Матуром рівновага й погодження сил («де завгодно, у чому завгодно: чи то в людині, чи то в тварині, чи в рослині» [2, с. 50]) є умовою внутрішньої гармонійної цілісності.

Згідно з юнгіанською концепцією, духовно-сміслові інтенції акумулює архетип Духу, втілений в образі Мудрого Старого. Жозеф Матур постає персоніфікацією архетипу Мудрого Старого, оскільки від нього надходять необхідні знання, міркування й пояснення в процесі «посвячення» Івонни Вольвен у «науку про прокажельню».

Професорові лекції про дискордистське існування в психіці Івонни інстинктивно проєктуються через бестіарний код. Їхній вплив переживається нараторкою аналогічно стану гнаної «кози», яка, відчуваючи владну силу мисливця, повинна повсякчас утікати, щоб захиститися («І “коза” вже хотіла б притулитися десь під кущиком і причаїтися. Але ні, мисливець гнав і звідси...» [3, с. 43]).

Зловісні задуми Жозефа Матура актуалізують **мотив спокуси**. Прагнення всіляко спокусити свою жертву Івонну Вольвен (вареною їжею тваринного походження, сексуально звабити) переслідує основну ідеологічну мету Матура — довести ілюзійність (утопійність) конкордистського (щасливого) буття в дисгармонійному світі, позаяк людство ще не готове до відновлювальних змін.

Кульмінаційним вважаємо той момент, коли Івонна Вольвен усвідомила «необхідну» залежність особи від суспільства: індивідуальний вибір, відповідальність за свої дії обумовлені вимогами колективного буття. Героїня виводить для себе базовий закон колективного існування, основу якого складають колективні інстинкти: рабську покору всемогутньому і всесильному «Іванищу», яке повністю поглинає індивіда, нівелюючи будь-які особистісні прояви («І видно було, що він (Матур. — Л. К.) не відповідав за свої дії» [2, с. 62]; «Він (Вікентій. — Л. К.) мусив так робити, мусив сам себе обманювати і задовольняти власний роздутий, хворий егоїзм» [3, с. 58]). Саме в цей момент дійсність у свідомості Івонни Вольвен об'єктивується, реально осмислюється, викликаючи відчуття реального страху («І раптом через оцю дрібничку його образ, образ прокажельні, якимось одразу набув для мене **реальності** (виділення моє. — Л. К.). Коли професор малював цю страшну яму, мені було моторошно, але так, як буває моторошно від читання якої-небудь книги чи від перегляду фільму. Але тепер той страх став *близьким*, реальним, живим» [2, с. 62]).

Попри сильне природне небажання визнати жахливі прояви хвороби дискордизму в тодішньому суспільстві, героїня раз-у-раз переконається в раціональному підґрунті лекцій свого вчителя. Як наслідок, життя в дискордистському світі зводиться до екзистенціального **відчуття самотності**, що повсякчас супроводжується сумнівами: «Я почувалася такою самотньою в цьому велетенському накопиченні людей. Таке мені все було чуже тут. ...Все це було *їхнє*, а не моє. ...У кожному разі, я була сама-сама серед цих мільйонів подібних до мене істот. Іноді, їй-Богу, я собі здавалася істотою з якоїсь іншої планети» [3, с. 67]. Стан самотності на якийсь час внутрішньо дистанціює особистість від колективу, змушуючи її рефлексувати. У цей момент відбувається максимальне зосередження на аналізі актуальної проблеми з подальшою перспективою її ефективного вирішення. Вихід зі стану рефлексування ознаменований ідеологічно-філософським «прозрінням» нараторки, під час якого

прокажельницьке оточення внутрішньо візуалізується («почала бачити», «виразно уявляти») з подальшим його об'єктивним раціональним сприйняттям крізь призму неухильного розладу.

З цього моменту розпочинається свідомо жертвна діяльність Івонни Вольвен, викликана суспільною потребою (вилікуватися від наскрізної «хвороби» дискордизму).

Провокуючим чинником впливу на внутрішню (духовно-психологічну) мобілізацію Івонни Вольвен шукати вихід із прокажельні стало самогубство внучки пані Пужероль — Клер: «Я тільки в душі могла вклонитися їй і сумно подякувати: адже це її стрибок із прокажельні в прірву смерті погнав мене шукати виходу, це ж він вказав мені “стежку” і повернув мій “струмок”» [4, с. 30]. Символічний образ «струмка», який героїня неодноразово згадує, аналізуючи свій внутрішній стан, очевидно, втілює почуттєвий, інтуїтивний процес психіки, «результатом якого є раптове вторгнення в свідомість неусвідомлюваного змісту, неочікуваної ідеї або “передчуття”» [24, с. 61].

Готовність Івонни Вольвен до самопожертви заради суспільних інтересів зумовлена, очевидно, позитивним впливом Анімуса, що в критичній ситуації стимулює потяг до знань та істини [21, с. 321], внаслідок чого можуть виявлятися реформаторські здібності [22, с. 263].

Реакція героїні на прояви суспільної «хвороби» виявилася протилежною до позиції вчителя. Завдяки реформаторським ідеям Івонна Вольвен постає як міся-спаситель, спрямовуючи всі свої зусилля на реалізацію ідеї створення в майбутньому конкордистського щасливого суспільства, нації, країни, планети загалом. Актуалізована таким чином міфологема порятунку як «спасіння», що на поверховому рівні передбачає самопожертву (а не «власне порятунок» як перемога над зовнішнім ворогом [17, с. 257]), обмежується конкретним функціональним призначенням та сферою діяльності: «Образ міся-спасителя часто маркується як характерний для доби хаосу, суспільного безладу, оскільки основною його функцією якраз і є космізація світу, внесення в життя людства божественного порядку» [17, с. 258]. Месіанська функція нараторки стимулюється творчим потенціалом (в романі вона представлена письменницею, адже пише книгу) та цілительськими здібностями (лікує «тваринним магнетизмом»).

З моменту взяття на себе месіанських обов'язків розпочалася й «ні на годину не припинялася гарячкова робота прочищення стежки» [4, с. 31] (виділення та підкреслення наше. — Л. К.), успішність якої нараторка пов'язує з відповідним почуттям емоційного душевного піднесення: «І з кожним днем моя стежка ставала ясніша, моя певність міцніша, а через те моя радість глибша та повніша» [4, с. 31]. Загальний стан поліпшення Винниченко коментує так: «...всьяке поліпшення в стані якого-небудь організму, чи то індивідуального, чи то колективного, має свій початок, має хоч маленьку, хоч малопомітну, але певну *тенденцію* до змін у бік щастя» [1, с. 179]. Метафоричний образ «прочищення стежки», вважаємо, пов'язаний насамперед із самопізнанням героїні, із самоусвідомленням цілісності індивідуального буття в колективі, що передбачає узгодження інтересів обох сторін. Основу цих гармонійних стосунків складає ставлення до самого себе, яке передбачається конкордизмом як «погодження з собою» («Розум, чуття, інстинкти, свідомість, підсвідомість — все повинно бути в згоді між собою» [4, с. 38]). Погодження усіх цих сил між собою створює міцний фундамент «сильної, непохитної волі» й допомагає «знайти себе» [4, с. 38]. Карл Юнг назвав подібний процес психологічного розвитку індивідуалізацією, що передбачає «шлях до себе», самореалізацію [24, с. 132]. Лише зміни в світобаченні окремої особистості, як зазначає Карл Юнг, можуть відновити дух нації [23, с. 232].

Поступово сумніви нараторки змінилися твердою упевненістю в можливості «єдиного виходу», який отримав назву «**конкордизм**», тобто погодження сил, їх рівновага.

Пропагуючи нову суспільну концепцію буття, ініціатором якої є великий учений і заслужений авторитет Франції — професор Матур, Івонна Вольвен відчуває необхідність написати апель «до всіх народів» з проханням підтримати цей світовий проект.

Жозеф Матур як диявол-покусник має намір остаточно випробувати «чудесну мешканочку раю», пропонуючи їй «дитячі фантазії» «заспокоїти... якимсь іншим, нашим, прокажельним способом» [4, с. 52], який суперечить конкордистському правилу «чесності з собою». Це поклало **кінець** будь-яким стосункам Івонни з непослідовним, непогодженим із собою вчителем, а також історії подорожі у «прокажельницький» світ.

Спровоковані таким ходом подій рефлексії героїні-нараторки, дають можливість проаналізувати її психічний стан, власне, після вигнання із «прокажельні»: «Ображено, принижено, пограбовано і викинено. Оце справді закон прокажельні» [4, с. 79]. Джозеф Кемпбел розглядає вигнання як «перший крок пошуку», що веде до відкриття в собі досі непізнаного [9, с. 360–361]. Незважаючи на весняний дрібненький дощик і вітер, Івонну Вольвен переповнювали зовсім протилежні відчуття: «...я ішла і слухала, як у мені хвильками ходили струмки “безпричинної радості”. Справді, тепер немовби найменше було причин для неї. Але мені все ж таки хотілося знайти її коріння. Свобода? Я ж була тепер вільна, вільна» [4, с. 80]. Цей стан внутрішнього «прориву» можна порівняти з «народженням» (у духовному плані), яке, на думку Володимира Топорова, знаменується «виходом у “новий” простір, що сприймається як звільнення, як “нове народження”, як долучення до вічності й безсмертя» [16, с. 585]. Цьому передуює переживання межового стану тісноти, нудьги, мук, страждань [16, с. 585].

Власне, вигнання із найближчого дискордистського оточення можна розцінювати як початок нового шляху героїні в ролі «пророка», месіанським обов'язком якої є порятунок «співмешканців прокажельні». Початок шляху символічно ознаменованій явленням казкового персонажа в образі феї, яка «підказує» героїні самій написати апель. Фея у казці постає чарівним помічником [12]. У психіці Івонни інтуїтивний неусвідомлюваний процес, уособлений в образі казкової Феї, пов'язаний з інстинктивними проявами, зокрема як «несвідоме доцільне “схоплювання” ...доволі складної ситуації» [12, с. 61] («...ну, та, певне, я можу це зробити! Та ще: я повинна зробити! Я не маю права мовчати, ховати стежку. Так, так, я зроблю апель, і ми побачимо, хто має більше рації: він, мій непослідовний учитель, чи я, його послідовна учениця. Справді, мене засміють, заплюють і замовчать чи обізвуться і згодяться прочищати стежку?» [4, с. 80]).

Отже, шлях випробувань головної нараторки роману «Лепрозорій», безпосередньо пов'язаний з етико-філософською концепцією конкордизму Винниченка, відображає рух у напрямку змін у внутрішньому світі героїні. Оприявлення архетипної сутності образу героїні дало змогу виявити міфологічні інтенції концептуальної ідеї щастя письменника в ідеологізованому дискурсі: відновлення втраченого земного раю як праобразу вірцевого (щасливого) світоустрою.

Винниченко свою нездійсненну мрію «...гукнути апель, скликати ще не зовсім хворих і почати прокладати стежку з неї...» (від 17 грудня 1938 року) [5] художньо втілює у образі Івонни Вольвен, яка шляхом власного прикладу кинула виклик світові, здійснивши внутрішній «прорив» через особисті обмеження із мерзотної дійсності в світле майбутнє, й запропонувала можливий вихід із «прокажельні», навіть попри те, що він може видатися ілюзійним. Героїня як справжня конкордистка не втратила сили волі й не зламалася психологічно під тиском дискордистського оточення. А тому, вважаємо, її суспільна залежність (повинність вивести людство з «прокажельні») визначається внутрішньою свободою вибору ідеологічної позиції.

Література:

1. Винниченко В. Конкордизм. Система будовання щастя / В. Винниченко // Хроніка–2000. — Вип. 82. — К., 2010. — С. 26–257.
2. Винниченко В. Лепрозорій : [роман] / Володимир Винниченко (Івонна Вольвен) // Вітчизна. — 1999. — № 1–2. — С. 2–63.
3. Винниченко В. Лепрозорій : [роман] / Володимир Винниченко (Івонна Вольвен) // Вітчизна. — 1999. — № 3–4. — С. 22–72.
4. Винниченко В. Лепрозорій : [роман] / Володимир Винниченко (Івонна Вольвен) // Вітчизна. — 1999. — № 5–6. — С. 20–80.
5. Винниченко В. Щоденник / В. Винниченко. (Ксерокопія рукопису зберігається у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. — Ф. 171, од. зб. 62).
6. Ганошенко Ю.А. Міф, архетип, традиційний образ в інтелектуальному романі 20-30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Ганошенко Юрій Анатолійович. — Харків, 2006. — 19 с.
7. Дерманець М. Неолюдина Володимира Винниченка / Марія Дерманець // Українська мова та література. — 2002. — № 1. — С. 3–7.

8. Еліаде М. Священне і мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андроген; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / М. Еліаде ; [пер. з нім., фр., англ. Г. Кьорян, В. Сахно]. — К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. — 591 с.
9. Кемпбел Джозеф. Герой із тисячею облич / Джозеф Кемпбел. — К. : Видавничий дім «Альтернативи», 1999. — 392 с.
10. Кримський С. Архетипи української культури / Сергій Кримський // Вісник НАН України. — 1998. — № 7–8. — С. 74–87.
11. Погорілий С. Деякі особливості поетики Винниченка / Семен Погорілий // Дивослово. — 1995. — № 9. — С. 3–12.
12. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки / В.Я. Пропп. — Ленинград, 1986. — 368 с.
13. Саяпіна Т. Роман В. Винниченка «Лепрозорій»: міфо-ритуальний аспект морфології образів / Тетяна Саяпіна // Винниченкознавчі зошити. — Випуск перший / [відп. ред. В. П. Хархун]. — Ніжин, 2003. — С. 105–118.
14. Сиваченко Г. «Французький текст» Володимира Винниченка: імагологічний аспект / Галина Сиваченко // Винниченкознавчі зошити. — Вип. 4 / [відп. ред. Н. І. Михальчук, В. П. Хархун]. — Ніжин, 2011. — С. 3–20.
15. Сиваченко Г. Текст роману в контексті долі [післяслово] / Галина Сиваченко // Вітчизна. — 1999. — № 5–6. — С. 81–85.
16. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ: Исследования в области мифопоэтического : [избранное] / В. Н. Топоров. — М., 1995. — 624 с.
17. Турган О. Д. Універсальні категорії в системі літературного твору (модерністська та постмодерна світоглядно-художні парадигми) : [монографія] / О. Д. Турган, Т. В. Гребенюк. — Запоріжжя : «Просвіта», 2008. — 292 с.
18. Франц фон М.-Л. Процесс индивидуации / М.-Л. фон Франц // Юнг К. Г. Человек и его символы ; под. общ. ред. С. Н. Сиренко. — М. : Серебряные нити, 1997. — С. 155–226.
19. Чумаченко О. Ю. Проза Володимира Винниченка: авторські інтенції та наративні стратегії: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Чумаченко Ольга Юріївна. — Кривий Ріг, 2009. — 215 с.
20. Шмид В. Нарратология / В. Шмид. — М., 2003. — 312 с.
21. Юнг К. Г. Алхимия снов / К. Г. Юнг ; [пер. с англ.]. — СЕМИРЫ–СПб. : Тимошка, 1997. — 352 с.
22. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов / К. Г. Юнг ; [пер. с англ.]. — К., 1996. — 384 с.
23. Юнг К. Г. о современных мифах : [сб. трудов] / К. Г. Юнг ; [пер. с нем.]. — М. : Практика, 1994. — 252 с.
24. Юнг К. Г. Сознание и бессознательное: [сборник] / К. Г. Юнг ; [пер. с англ.]. — СПб. : Университетская книга, 1997. — 544 с.

**«The Way to Myself» as a Provocative Strategy
of Human's Adaptation in the World of «Discordism»
(by the novel of Volodymyr Vynnychenko «Leprozorii»)**

A provocative strategy of human's adaptation in the world of «discordizm» is represented in the article through the prism of archetypical concept. It is based on the rules of ethical and philosophic theory of «concordism» by Volodymyr Vynnychenko. Having performed the breakthrough via personal restrictions from the nasty reality into bright future, the main narrator Ivonna Volven gave a dare to the imperfect world and offered a way out of «prokazhelnia» (leper colony), notwithstanding it might seem illusory.